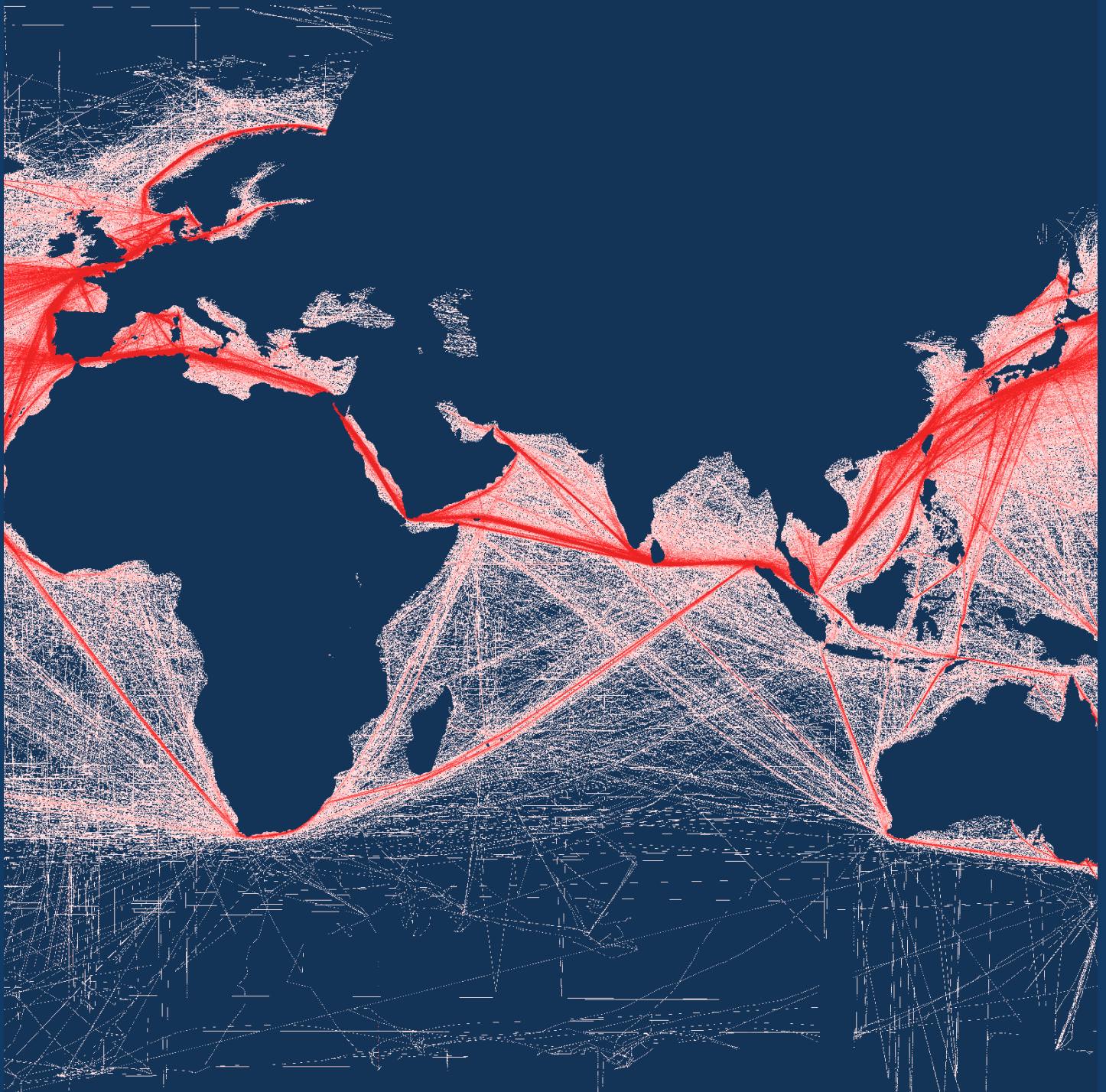

Nederland en Maritieme Veiligheid in de Indo-Pacific regio: van principes naar uitvoerbaar beleid

Paul van Hooft, Joris Teer en Tim Sweijs

April 2023

Nederland en Maritieme Veiligheid in de Indo-Pacific regio:

van principes naar uitvoerbaar beleid

Auteurs:

Paul van Hoof, Joris Teer en Tim Sweijs

Met bijzondere dank aan Marcus Houben voor zijn
commentaar.

April 2023

The research for and production of this report has been conducted within the PROGRESS research framework agreement. Responsibility for the contents and for the opinions expressed, rests solely with the authors and does not constitute, nor should be construed as, an endorsement by the Netherlands Ministries of Foreign Affairs and Defense.

© *The Hague* Centre for Strategic Studies behoudt zich alle rechten voor. Geen enkel onderdeel van dit rapport mag gereproduceerd of gepubliceerd worden in welke vorm dan ook, in print, microfilm, fotografie, of op enig andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van HCSS. De rechten van alle foto's zijn voorbehouden aan hun respectievelijke eigenaars.

Inhoudsopgave

Beleidssamenvatting	I
Achtergrond van de beleidsmemo: 2022 HCSS studie en opdracht	1
Bevindingen 2022 rapport <i>Guarding the Maritime Commons</i>	2
Bescherming van de multilaterale maritieme rechtsorde	3
Beleidsterrein: Klimaat- en milieuveiligheid	8
Beleidsterrein: Maritieme Rechtshandhaving	12
Conclusie	15

Beleidssamenvatting

De verschuiving van politieke, economische en militaire macht naar de Indo-Pacific maakt deze regio van toenemend belang voor de Europese en Nederlandse welvaart en veiligheid. De toenemende assertiviteit van China en de militarisering van het Chinese buitenlands beleid zetten het vrije gebruik van de zee onder druk en hebben een destabiliserend effect op de gehele regio. Een meerderheid van de Indo-Pacific staten heeft behoefte aan meer Europese betrokkenheid in de regio om de multilaterale maritieme rechtsorde in stand te houden en ongehinderd maritiem verkeer tussen Azië en Europa te beschermen.

HCSS doet daartoe de volgende aanbevelingen:

- 1. Ondersteun actief Europees maritiem beleid.** Draag zo bij aan maritieme uitzendingen in EU of mini- of multilateraal Europees verband gericht op de bevordering van maritieme veiligheid in de Indo-Pacific regio. Een grotere Europese maritieme aanwezigheid is van strategische waarde voor Japan, Australië, en Zuid-Korea, staten waarmee Nederland ideologische affiniteit heeft en belangrijke economische en strategische betrekkingen onderhoudt. Tegelijkertijd zien ook andere Zuid- en Zuidoost-Aziatische staten graag een grotere Europese rol, maar willen deze liever geen kant kiezen tussen de Verenigde Staten en China. Een Europese bijdrage kan zo een belangrijk signaal geven dat Europa de internationale rechtsorde steunt. Een Nederlands havenbezoek zou gecombineerd kunnen worden met een diplomatieke aanwezigheid van andere EU-lidstaten zonder maritieme capaciteit. De mogelijkheid en wenselijkheid voor Nederland en Europese staten om een daadwerkelijke militaire bijdrage te leveren in de Indo-Pacific zijn beperkt, mogelijk buiten het Westelijk deel van de Indische Oceaan, zoals in de Perzische Golf.
- 2. Smeed Europese coalities.** Beleidsmaatregelen binnen een groter Europees kader zullen het meest effect sorteren. Bilaterale en mini- of multilaterale afstemming met strategische bondgenoten zoals Frankrijk en Duitsland is even noodzakelijk als de afstemming binnen Europa en de EU zelf.
- 3. Hanteer maatwerk.** Maak gebruik van een subregionaal-gedifferentieerde benadering die rekening houdt met de verschillen tussen landen in de Indo-Pacific vooral met betrekking tot hun positie ten opzicht van China en de Verenigde Staten. De Indo-Pacific is te groot en te divers voor een *one-size fits all* benadering. Met betrekking tot maritieme veiligheid kunnen de beleidsmaatregelen worden ondergebracht in drie brede categorieën: (1) bescherming van de multilaterale maritieme rechtsorde (met de nadruk op maritieme diplomatie); (2) klimaat- en milieuveiligheid; en (3) maritieme rechtshandhaving in de Indo-Pacific. De subregio's verschillen onderling sterk in hun wensen en behoeftes ten aanzien van een Europese maritieme aanwezigheid.
  - **Maritieme aanwezigheid:** Japan en Australië wensen een meer traditionele “blue water” militaire aanwezigheid, evenals wellicht India.
  - **Maritieme rechtshandhaving:** Zuid- en Zuidoost Azië geven overwegend echter eerder de voorkeur aan een minder assertieve “brown water” aanwezigheid, en een bijdrage gericht op capaciteitsopbouw op het gebied van maritieme rechtshandhaving om piraterij, drugs- en mensensmokkel tegen te gaan.

- **Milieu en klimaatveiligheid:** Landen in de Indo-Pacific, in het bijzonder armere landen in Zuid- en Zuidoost-Azië, worstelen met de gevolgen van klimaatverandering. Een Nederlandse bijdrage aan klimaatadaptatie, bijvoorbeeld inzet van expertise op het gebied van watermanagement, kan in die gebieden een groot verschil maken. Het instrumentarium van Nederland om impact te genereren is op dit gebied vele malen dieper en breder dan Nederlandse defensiecapaciteiten.
4. **Ga voor een “geïntegreerde aanpak”.** Nederland heeft tijdens de 2022 Shangri-La Dialoog toegezegd zijn maritieme aanwezigheid in de regio te willen vergroten. Dit is een kostbaar en daarmee in potentie effectief signaal, maar alléén als deze afgestemd is met andere Nederlandse activiteiten in de regio, zoals handelsakkoorden, financiële investeringen en capaciteitsopbouw. Stem daartoe intern de Nederlandse politieke, diplomatieke, militaire, economische en ontwikkelingssamenwerkingsinstrumenten gericht op de Indo-Pacific regio op elkaar af. Een maritiem bezoek zou moeten worden gecombineerd met een handelsdelegatie, een afvaardiging van ontwikkelingssamenwerking, een culturele uitwisseling of tentoonstelling, een uitwisseling tussen denktanks, mil-mil samenwerking op civiele capaciteit enzovoorts.
  5. **Versterk de rol van de Nederlandse Gezant aan voor de *Indo-Pacific*.** Voor een effectievere vertegenwoordiging van Nederland in de Indo-Pacific regio, is deze Gezant is niet alleen verantwoordelijk voor de regionale coördinatie van de verschillende Nederlandse activiteiten en politieke, diplomatieke, economische, en militaire beleidsmaatregelen maar fungeert die ook als een “gezicht” voor de toegenomen Nederlandse aanwezigheid in de regio. Deze Gezant kan ook instrumenteel zijn in het vormgeven en coördineren van een gezamenlijke Europese aanpak.

Achtergrond van de beleidsmemo: 2022 HCSS studie en opdracht

De Indo-Pacific regio is het politieke, economische, demografische, en ook militaire zwaartepunt geworden van het internationale systeem van de 21e eeuw. In deze regio vindt de competitie plaats tussen enerzijds het opkomende China en anderzijds de VS die relatief aan macht inboeten, met een niet te verwaarlozen risico op een gewapend conflict. Het is ook een regio die geconfronteerd wordt met de gevolgen van klimaatverandering en milieuvervuiling, de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen en maritieme criminaliteit en terrorisme.¹ In het kielzog van de Amerikaanse heroriëntatie op de Indo-Pacific, en een groeiend besef van de Europese belangen die in de regio op het spel staan, hebben grote Europese staten zoals Frankrijk, Duitsland en het VK, maar ook Nederland, evenals de Europese Unie, Indo-Pacific strategieën opgesteld. Er is echter nog steeds een gebrek aan samenhang binnen Europa, en waarschijnlijk binnen de lidstaten, tussen de strategische doelen die in de regio moeten worden bereikt en de middelen om deze te bereiken. Het HCSS-rapport *Guarding the Maritime Commons* uit 2022 adresseert deze problematiek; deze memo werkt de inzichten van dat rapport verder uit voor uitvoerbaar beleid (zie de Tekstbox voor de voornaamste bevindingen van het 2022 Rapport).

De memo bespreekt drie beleidsterreinen: bescherming van de multilaterale maritieme rechtsorde; klimaat- en milieuveiligheid; en maritieme rechtshandhaving en biedt het aanbevelingen voor Nederlands beleid. De beleidsmemo kwam tot stand door literatuuronderzoek, een dozijn expertinterviews, deelname aan workshops en een door HCSS-georganiseerde workshop met beleidsmakers.

¹ De *Indo-Pacific* kan zowel in brede als beperkte zin worden gedefinieerd; HCSS legt de nadruk op de delen van de Indische en Stille Oceaan die de Europese met de Aziatische economieën verbinden.

Bevindingen 2022 rapport *Guarding the Maritime Commons*

Een vrij en open *Indo-Pacific* regio is een strategische noodzaak voor Europa. De handel over zee tussen Europa en Azië is van centraal belang voor de Europese welvaart en vertegenwoordigt 60% van de mondiale handel, die volledig zou worden verstoord als de rivaliteit tussen Amerika en China escaleert.

1. De Europese maritieme capaciteit is uiterst beperkt, Europeanen hebben simpelweg te weinig schepen om in te zetten. Ondanks recente missies, ontbreekt het de meeste Europese marines ook aan operationele ervaring in de regio.
2. Europeanen moeten accepteren dat hun groeiende rol in de regio hun relatie met China waarschijnlijk verder zal verstoren, en potentieel delen van Zuidoost-Azië van zich kan vervreemden.
3. Europeanen hebben echter kansen op basis van hun grote aanwezigheid in internationale instituties en hun diplomatieke kennis om de multilaterale raamwerken te versterken die gericht zijn op maritieme veiligheidskwesties. Deze bijdragen zijn samen te vatten onder de noemers: (1) maritieme multilaterale rechtsorde; (2) klimaat- en milieuveiligheid; en (3) rechtshandhaving.
4. Europeanen moeten accepteren dat ze ideologische affiniteit delen met een aantal strategisch relevante *Indo-Pacific* staten, maar niet met alle landen in de regio. Er zullen moeilijke beslissingen moeten worden genomen over met wie samen wordt gewerkt, of in ieder geval in welke mate en op welke gebieden.
5. De Europese maritieme aanwezigheid in de *Indo-Pacific* regio stuurt een duidelijk, want kostbaar, signaal dat kracht bijzet aan de andere initiatieven die Europeanen willen ontplooiën in de regio. Om dit met hun beperkte capaciteiten te bereiken, moeten ze slimmer zijn in het delen en bundelen van middelen, en hun krijgsmachten in specifieke zones roteren op multinationale basis.

Bescherming van de multilaterale maritieme rechtsorde

Nederland streeft het behoud van de multilaterale maritieme rechtsorde na in de *Indo-Pacific*. Een multilaterale maritieme wetsorde sluit aan bij Nederlandse waarden, zoals verwoord in de Grondwet.² Dit belang deelt Nederland met andere kleine en middelgrote staten in Europa en Azië, namelijk een orde waarin (a) disputen vreedzaam kunnen worden opgelost en (b) de vrijheid van navigatie gewaarborgd blijft die toegang tot Europese en Aziatische economieën mogelijk maakt. De handel tussen Europa en Azië vertegenwoordigt 60% van het mondiale totaal.³ Een China dat steeds assertiever opereert binnen de regio om zijn territoriale claims kracht bij te zetten is één van de belangrijkste bedreigingen voor die orde, vergelijkbaar met de Russische dreiging voor de Europese veiligheidsorde. De spanningen tussen de Verenigde Staten en China militariseren daarom steeds meer. Veel staten in de *Indo-Pacific* wensen daarom ook een grotere Europese rol in de regio,⁴ waarbij zij de hoop uitspreken dat Europa een middenweg kan bewandelen tussen de twee grootmachten. Europese staten hebben in de afgelopen jaren hun maritieme aanwezigheid in de Indo-Pacific regio vergroot. Er zijn wel grote verschillen in zienswijze over welke vorm – diplomatiek, economisch, of militair – die rol moet krijgen.

Door een grotere maritieme aanwezigheid in de Indo-Pacific, kan Nederland samen met Europese partners een duidelijk politiek signaal sturen over de waarde die het hecht aan een multilaterale maritieme wetsorde. In samenhang daarmee moet Nederland de *United Nations Convention on the Law of the Sea* (UNCLOS), een multilateraal akkoord dat een juridisch

2 Voor Nederland sluit een maritieme aanwezigheid in de Indo-Pacific aan bij de tweede hoofdtak van de Nederlandse krijgsmacht ("Hoofdtak 2"), namelijk "het beschermen en bevorderen van de internationale rechtsorde en stabiliteit". <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/krijgsmacht/taken-van-de-krijgsmacht>

3 'Explained, the Economic Ties between Europe and Asia', World Economic Forum, accessed 9 June 2021, <https://www.weforum.org/agenda/2019/05/ways-asia-and-europe-together-connected/>; European Commission. Joint Research Centre., Exploring ASEM Sustainable Connectivity :What Brings Asia and Europe Together ? (LU: Publications Office, 2019), <https://data.europa.eu/doi/10.2760/260457>; 'China – Trade – European Commission', accessed 22 June 2021, <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/china/>; 'Association of South East Asian Nations (ASEAN) – Trade – European Commission', accessed 9 June 2021, <https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/regions/asean/>; Ministerie van Buitenlandse Zaken, 'Indo-Pacific: Guidelines for Strengthening Dutch and EU Cooperation with Partners in Asia – Publication – Government.NL', publicatie (Ministerie van Algemene Zaken, 13 November 2020), <https://www.government.nl/documents/publications/2020/11/13/indo-pacific-guidelines>

4 Satoshi Sugiyama, "As Europe's Interest in the Indo-Pacific Grows, Is Japan Ready to Lead the Way?," *The Japan Times*, May 18, 2021. Alexandra Brzozowski, "Ambassador: EU and South Korea Born to Be Best like-Minded Partners," *Euractiv*, May 5, 2021. Garima Mohan, "Where Does Europe Fit in India's Indo-Pacific Policy?," *Sasakawa USA*, March 21, 2022. "Jaishankar: Distance No Insulation, Challenges in Indo-Pacific Could Extend to Europe: Jaishankar - The Economic Times," *Economic Times India Times*, February 22, 2022. Rory Medcalf, "Antipodean Entente: Optimising Australia and Europe's Indo-Pacific Partnership," in *Europe's Indo-Pacific Embrace: Global Partnerships for Regional Resilience* (Konrad-Adenauer-Stiftung, 2021). Susannah Patton, "Australia's Views of Europe in Indo-Pacific: Potential for Balance," *Sasakawa USA*, February 25, 2022. Kiki Verico, "How Indonesia Sees the Indo-Pacific Economic Architecture," *The National Bureau of Asian Research (NBR)* (blog), November 6, 2021.

kader biedt voor de maritieme aangelegenheden van staten, blijven versterken.⁵ Onderdeel van deze steun is de ratificatie van het verdrag opnemen met de VS, om de principes van vrijheid van navigatie te benadrukken. Nederland heeft de afgelopen drie jaar deelgenomen aan twee belangrijke multinationale maritieme missies in de *Indo-Pacific* regio: de *EMASoH*-missie in de Perzische Golf in 2020 en de *British Aircraft Carrier Group* missie naar de Zwarte Zee, de Indische Oceaan, de Zuid-Chinese Zee en de Oost-Chinese Zee in 2021 (zie tabel 1). Nederland heeft tijdens de 2022 Shangri-la Top toegezegd elke twee jaar een schip naar de regio te sturen.

Ook al zijn internationaal recht en open zeeën een gedeeld belang voor kleine en middelgrote staten in Europa en Azië, er zijn toch belangrijke verschillen tussen regionale staten in hun bereidheid om een kant te kiezen in de Chinees-Amerikaanse competitie. Sleutelpartners voor Europa in de regio zijn Japan, Zuid-Korea en Australië; staten die zowel strategisch zeer relevant zijn en waarmee Europeanen een grote waardenaffiniteit delen.⁶ Deze staten zien de risico's van de toenemende assertiviteit van China ten opzichte van zijn buurlanden. Japan heeft duidelijk gekozen voor grootschalige investeringen in zijn defensie en diepere militaire integratie met de VS.⁷ Tegelijkertijd is zelfs bij deze groep, vooral Zuid-Korea, terughoudendheid voor een te directe confrontatie met China.⁸ De vrees bij Zuidoost-Aziatische landen voor een confrontatie tussen de Verenigde Staten en China is nog sterker, gezien hun economische afhankelijkheden van China, de directe impact die een conflict zou hebben op hun veiligheid en welvaart. Dit betekent dat Nederland verschillende, gespecificeerde aanpakken nodig heeft afgestemd zijn op de gevoeligheden per subregio in de Indo-Pacific – en soms ook per staat. Deze subregio's zijn: de (a) westelijke en (b) oostelijke kusten van de Indische Oceaan; (c) Zuidoost-Azië; (d) Oost-Azië; en (e) Oceanië.

Tabel 1. Nederlandse deelname in maritieme diplomatie in de Indo-Pacific regio sinds 2020

Missie	Geleid door	Fregat	Type ⁹	Route	Looptijd
EMASoH (Agenor)	Frankrijk	Zr. Ms. de Ruyter	Commando en Luchtverdedigingsfregat	Perzische Golf; Straat van Hormuz	<4 maanden
Deelname in Brits CSG	VK	Zr. Ms. Evertsen	Commando en Luchtverdedigingsfregat	Atlantische Oceaan; Midderraan; Zwarte Zee; Indische Oceaan; Zuid-Chinese zee; Oost Chinese Zee; Noord-Stille Oceaan	<7 maanden

5 UN Commission on the Limits of the Continental Shelf, which “facilitates the implementation of the United Nations Convention on the Law of the Sea (the Convention) in respect of the establishment of the outer limits of the continental shelf.” “FUNCTIONS OF THE CLCS,” United Nations Oceans and Law of the Sea, accessed October 28, 2021, https://www.un.org/depts/los/clcs_new/commission_purpose.htm.

6 Paul Van Hooft, Benedetta Girardi, and Tim Sweijs, “Guarding the Maritime Commons: What Role for Europe?” (The Hague, Netherlands: The Hague Centre for Strategic Studies (HCSS), February 2022).

7 Tetsushi Kajimoto and Takaya Yamaguchi, “Japan Unveils Record Budget in Boost to Military Spending,” *Reuters*, December 23, 2022, <https://www.reuters.com/markets/asia/japan-unveils-record-budget-boost-military-capacity-2022-12-23/>; “National Security Strategy of Japan” (Tokyo, Japan: Ministry of Defense, December 2022).

8 “Strategy for a Free, Peaceful, and Prosperous Indo-Pacific Region” (Seoul, South Korea: Ministry of Foreign Affairs, December 2022); Jagannath Panda and Mitch Shin, “Will Yoon’s Indo-Pacific Strategy Tackle China Threat?,” *Korea Times*, January 6, 2023, https://www.koreatimes.co.kr/www/opinion/2023/01/197_343224.html.

9 “De verdedigingsfunctie houdt in dat ze een vlootverband in zijn geheel moet kunnen beschermen. De commandofunctie betekent dat het schip een complete operationele staf aan boord kan nemen. De commandant van deze staf heeft dan de leiding over meerdere schepen: een eskader of vlootverband.” <https://www.defensie.nl/organisatie/marine/eenheden/schepen/zr-ms-evertsen>

Kosten, risico's, en keuzes

Maritieme diplomatie door het uitzenden van schepen is een krachtig signaal voor een staat om te onderstrepen dat zijn belangen op het spel staan. Het brengt ook aanzienlijke kosten en risico's met zich mee.

Voor Nederland omvatten deze kosten van maritieme inzet in de *Indo-Pacific* het opgeven van een inzetbaar fregat (of ander schip) met betrekking tot verplichtingen in andere regio's, voornamelijk de Nederlandse rol in de collectieve verdediging van het NAVO-gebied. Nederlandse maritieme middelen worden ingezet in NAVO-activiteiten in de Atlantische Oceaan, zoals de *immediate reaction forces*, waaronder de Standing NATO Maritime Group (SNMG). Deze instrumenten werden sinds de inval van Rusland in Oekraïne extra belangrijk. Tegelijkertijd wordt de Middellandse Zee, Suez en de Straat van Hormuz voor de EU van steeds groter belang. Door de gas- en oliecrisis van 2022 wordt de EU in toenemende mate afhankelijk van olie uit de Golfstaten en LNG uit de VS en Qatar. Een Europese maritieme inzet in de Indo-Pacific is daarom voornamelijk van waarde in de Indische Oceaan en aangelegen wateren, zoals de Perzische Golf. Vrijgekomen Amerikaanse maritieme capaciteit in zowel Europa als de Golf kan vervolgens ingezet worden om open en vrije waterwegen in Oost- en Zuidoost Azië te garanderen.

Daarnaast bestaat het risico dat betrekkingen met China nog verder worden ondermijnd. Dat risico zou nog groter worden als Europese staten in de Western-Pacific een maritieme rol zouden vervullen samen met de Verenigde Staten. Maar het zou ook regionale staten die de keuze tussen de VS en China proberen te vermijden van Europa vervreemden. Tenslotte is er het risico dat een Nederlands schip verwickeld raakt in onbedoelde escalatie.¹⁰

De financiële kosten van missies in de Indo-Pacific zijn aanzienlijk. Aan de ene kant onderstreept een reis naar de andere kant van de wereld het belang dat Nederland hecht aan de regio, maar aan de andere kant is het een zeer kostbaar signaal wanneer het niet expliciet verbonden is met de andere elementen van Nederlands diplomatiek of economisch beleid in de regio.¹¹

De kosten worden aanzienlijk vergroot door de zeer beperkte capaciteit van Europese marines, ook die van Nederland. Omdat marines door de constante eisen van onderhoud en training ongeveer vier schepen nodig hebben om er één in te zetten, kan Nederland in de praktijk maar anderhalf fregat tegelijk inzetten. Toen de Zr. Ms. Evertsen in 2021 werd ingezet als onderdeel van de Britse *Carrier Group* omvatte dit dus *de facto* bijna het limiet van de werkelijke Nederlandse fregatcapaciteit.¹² Tegelijkertijd moeten Nederlandse belangen in de regio, gezien de Russische dreiging, afgewogen worden tegen de inzet van maritieme middelen voor een belangrijkere taak: het verdedigen van de maritieme veiligheid in Europa. Gezien de beperkte luchtverdedigingsmiddelen die Nederland heeft, zou het wellicht goed zijn om een Luchtverdedigings- en Commandofregat dichtbij Nederlands grondgebied te hebben. De kracht van het politieke signaal van Nederlandse maritieme aanwezigheid is dus hoe dan ook begrensd door een capaciteitsplafond. Daarom is een maritieme aanwezigheid in de Indische Oceaan en aangelegen wateren ook makkelijker vol te houden dan in de Stille Oceaan. Dit betekent ook dat de geloofwaardigheid van een eventuele militaire rol in de regio alsmede de bijdrage die Nederland kan leveren aan daadwerkelijke afschrikking zeer beperkt is.

10 Joris Teer and Tim Sweijs, "If China Attacks Taiwan, What Will Europe Do?," *The Diplomat*, October 28, 2021, <https://thediplomat.com/2021/10/if-china-attacks-taiwan-what-will-europe-do/>.

11 Op basis van gesprekken met medewerkers Nederlandse ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie.

12 Van Hooft, Girardi, and Sweijs, "Guarding the Maritime Commons: What Role for Europe?," sec. 5.2.

Aanbevelingen

Aangezien de problemen die Nederland in de regio probeert aan te pakken veelzijdig van aard zijn, moeten de oplossingen zowel politiek, diplomatiek, militair als economisch zijn.

In termen van politieke en diplomatieke inkadering, kan de Nederlandse aanwezigheid in de Indo-Pacific, net als die van andere Europese landen, het beste plaatsvinden in of Europees mini- of multilateraal verband (*coalitions of the willing and capable*), of onder de EU-vlag. Beide vormen benadrukken dat de Europese aanwezigheid draait om de maritieme wetsorde en het beschermen van toegang, niet om het balanceren van China. Deze kadering is minder gericht op de relatie met China, maar meer op het mogelijk maken van samenwerking met de regionale staten.¹³ Mits juist gedefinieerd, zijn de multilaterale orde en economische toegang belangen die gedeeld worden tussen de kleine en middelgrote landen in Europa en in Azië. De Zuidoost-Aziatische landen spelen een cruciale, maar waarschijnlijk ook onderschatte, rol omdat zij zich zowel actief kunnen opstellen als zich afzijdig houden.¹⁴ Daarnaast kunnen de maritieme capaciteiten per regio afgestemd worden; voor Japan en Australië zijn “blue water” machtsprojectiecapaciteiten zoals fregatten waardevol, maar voor veel Zuid- en Zuidoost Aziatische staten zijn “brown water” patrouilleschepen voor wetrechtshandhaving veel meer geschikt omdat deze veel minder bijdragen aan de militarisering van de competitie tussen de Verenigde Staten en China.

Het diplomatiek-militaire doel van de Nederlandse maritieme aanwezigheid in de Indo-Pacific is dat een krachtig signaal stuurt juist omdat het risicovol en kostbaar is. Toch is het belangrijk deze aanwezigheid zo militair geloofwaardig mogelijk te maken. In aansluiting op het HCSS rapport “Guarding the Maritime Commons” (2022), benadrukken we dat de maritieme aanwezigheid in de regio versterkt kan worden door effectievere afstemming met andere Europese staten op drie gebieden. Om zijn beperkte maritieme capaciteit aan te pakken, zou Nederland (1) materiaal en munitie op de grondgebieden en bases van bondgenoten kunnen plaatsen om het verblijf in de regio te verlengen; (2) de aanwezigheid kunnen coördineren met andere Europeanen via een roteersysteem net als de *Permanent Maritime Presence* van de EU; en (3) verantwoordelijkheidszones (operatiegebieden) met verschillende marine takensets en verschillende Europese leidinggevende naties kunnen coördineren.¹⁵ Hierbij kan Nederland de meest effectieve militaire aanwezigheid leveren in het Westelijk deel van de Indische Oceaan.

Nederland kan ook verkennen of het optie is om een meer permanente aanwezigheid in de vorm van haveninfrastructuur op te zetten in landen waarmee het een sterke band heeft, zoals Indonesië, hoewel daarbij rekening moet worden gehouden met de politieke gevoeligheden ten gevolge van het koloniale verleden. De geloofwaardigheid van die aanwezigheid hangt echter ook af van een hoge mate van gereedstelling, waar het bij de meer recente missies aan ontbrak.¹⁶ Tenslotte is ook een duidelijke verdeling in prioriteiten en capaciteiten tussen

13 Nederlandse expertise leent zich uitstekend voor samenwerkingen op het gebied van training over zeerecht. “Law of the Sea Training for ASEAN Diplomats and Officials,” Clingendael, February 20, 2021, <https://www.clingendael.org/news/law-sea-training-asean-diplomats-and-officials>.

14 Tim Sweijs e.a., “Why are pivotal states so pivotal? The role of pivotal states in global and regional security”, HCSS Strategic Monitor (The Hague Centre for Strategic Studies, 2014), https://mk0hcsslslb22xc4fhr7.kinstacdn.com/wp-content/uploads/2014/07/Why_are_Pivot_States_so_Pivotal__The_Role_of_Pivot_States_in_Regional_and_Global_Security_C.pdf.

15 Van Hooft, Girardi, and Sweijs, “Guarding the Maritime Commons: What Role for Europe?,” sec. 5.3. Het Permanent Maritime Presence concept wordt al gebruikt in de Golf van Guinea en het Noordwestelijk deel van de Indische Oceaan; deze zou nu verder uitgebreid kunnen worden.

16 Rob de Wijk, Pieter Bindt, and Paul Sinning, “Evaluatie EMASoH” (The Hague, Netherlands: Hague Centre for Strategic Studies, 2021).

de Euro-Atlantische en Indo-Pacific regio's noodzakelijk; het Euro-Atlantische gebied heeft zeker na de Russische invasie van Oekraïne de eerste prioriteit, maar beide regio's vereisen niet dezelfde materiele middelen, hoewel de Nederlandse en Europese marines kampen met structurele personeelstekorten en wervingsproblemen.¹⁷

Zoals gezegd is de Nederlandse maritieme aanwezigheid in de *Indo-Pacific* potentieel een krachtig signaal, mits beter afgestemd met de politieke, diplomatieke, en economisch doeleinden van de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken. Havenbezoeken kunnen een goede opening bieden voor het bevorderen van andere beleidsdoelen,¹⁸ en kunnen daartoe gecombineerd worden met een handelsdelegatie, afstemming voor ontwikkelingssamenwerking, uitwisseling tussen denktanks, een culturele uitwisseling of tentoonstelling, een training door militairen, en zo verder. Mil-mil contacten kunnen ook op andere gebieden waardevol zijn; in veel staten in de regio zijn militairen de meest geloofwaardige sociale actor, en dus de uitgelezen partij om te trainen op bijvoorbeeld riviermanagement. Een bezoek is een podium dat ook aan andere EU-lidstaten aangeboden kan worden, bijvoorbeeld die zonder een eigen maritieme capaciteit. Belangrijk is dat er ook een grotere aanwezigheid is van hoogstaande diplomaten en militairen bij bezoeken, om te onderstrepen dat Nederland belang hecht aan nationale onderwerpen.

Het toewijzen van een vaste vertegenwoordiger voor de Nederlandse belangen per Indo-Pacific sub-regio is daarom een goed initiatief. Deze kan de coördinatie van de verschillende Nederlandse activiteiten en politieke, diplomatieke, economische, en militaire beleidsmaatregelen onder zijn/haar verantwoordelijkheid nemen, maar ook fungeren als een "gezicht" voor de toegenomen Nederlandse aanwezigheid in de regio.

¹⁷ Bijvoorbeeld, in het NAVO-kader in het Euro-Atlantisch gebied zullen *Anti-Submarine Warfare* taken eerder een vereiste zijn.

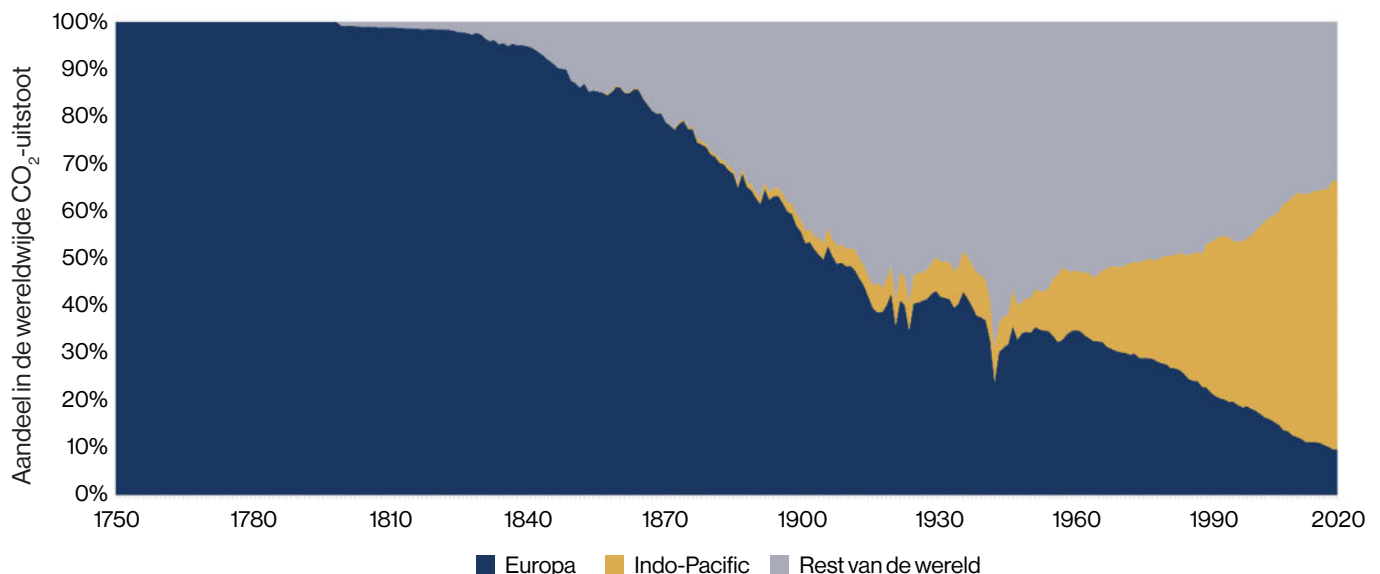
¹⁸ Zie bijvoorbeeld de aandacht die het Nederlandse bezoek in 2021 aan Japan kreeg in de Japanse pers.

Beleidsterrein: Klimaat- en milieuveiligheid

Het doel van Nederlands beleid voor klimaat- en milieuveiligheid in de Indo-Pacific is tweeledig. Ten eerste het beschermen van de lokale bevolking tegen negatieve klimaat en milieueffecten in een snel industrialiserende regio. En ten tweede het gebruik van overlappende belangen om de banden met partners in de regio te versterken.

Samenwerking tussen Nederland en *Indo-Pacific* partnerstaten op het gebied van klimaat- en milieuveiligheid een domein waar samenwerking ook mogelijk is met staten waarmee Europa minder affiniteit met betrekking tot waarden heeft,¹⁹ en die zich daarnaast proberen afzijdig te houden van de militaire competitie tussen de Verenigde Staten en China.

Figuur 1. Het aandeel van de Indo-Pacific in de wereldwijde CO₂-uitstoot is snel gestegen in de afgelopen 50 jaar.

Bron: Our World in Data

¹⁹ Van Hooft, Girardi, and Sweijs, "Guarding the Maritime Commons: What Role for Europe?," sec. 5.2.

Klimaat- en milieuveiligheid is een sleuteldomein voor samenwerking tussen Europa en de Indo-Pacific. Zeven van de top tien wereldwijde uitstoters van CO₂ bevinden zich in de Indo-Pacific, namelijk China, India, Japan, Iran, Zuid-Korea, Saoedi-Arabië en Indonesië.²⁰ Tegen 2040 kampen Zuid- en Zuidoost-Azië met een hoog risico op overstromingen, landen rond de Perzische Golf en in de Hoorn van Afrika kampen met hittestress, Noord-China, Oost-India, Iran, Somalië, Djibouti en Jemen kampen met waterstress, terwijl Oost-Azië wordt geconfronteerd met de dreiging van orkanen en tyfoons.²¹ Tussen 2008 en 2018 zijn 54,5 miljoen mensen ontheemd door weer-gerelateerde natuurrampen in Zuidoost-Azië. Tegen 2050 lopen tussen de 600 miljoen en een miljard mensen in de Indo-Pacific te maken te krijgen met jaarlijks terugkerende dodelijke hittegolven. Zelfs volgens optimistische scenario's zal tegen 2100 de zeespiegel 50 tot 70 centimeter stijgen, wat een existentiële bedreiging vormt voor de 77% Zuidoost-Aziaten die langs de kust of in laaggelegen rivierdelta's leven.²² Met uitzondering van enkele rijke staten, ontbreekt het de meeste landen in de regio aan de technologische vaardigheden, beleidsstructuren en financieringsopties om de ambitieuze resultaten te bereiken die nodig zijn om de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs op het gebied van klimaatmitigatie en -adaptatie te bereiken.

Kosten, risico's, en keuzes

Het bestaande beleid is nog sterk projectgericht in plaats van onderdeel van een groter programma. EU-financiering van milieuprojecten verloopt traag doordat er uitgebreide bureaucratische processen zijn die *good governance* standaarden benadrukken.²³ Daarentegen hanteert China een non-interventieprincipe, waardoor financiering niet gepaard gaat met eisen op het gebied van mensenrechten, democratisering en *good governance*. Dit maakt China bijzonder aantrekkelijk voor de autocratieën in de regio – maar niet alleen voor de autocratieën.²⁴ Een verlaging van de EU-normen lijkt niet aan de orde te zijn, aangezien zowel de EU als Nederland bezig zijn met het verder uitbreiden van regelgeving en normen rondom *Corporate Social Responsibility & Responsible Business Conduct* (CSR & RBC).²⁵

20 China is werelds grootste vervuiler. India is derde. Japan vijfde. Iran nummer zes. Zuid-Korea nummer acht, Saudi-Arabië nummer negen en Indonesië nummer tien. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/carbon-footprint-by-country>

21 <https://www.nytimes.com/2021/03/25/learning/whats-going-on-in-this-graph-global-climate-risks.html>
<https://www.nytimes.com/2021/03/25/learning/whats-going-on-in-this-graph-global-climate-risks.html>

22 De regio zou een economisch verlies kunnen leiden van 2.8 tot 4.7 biljoen USD door hitte en vochtigheid, en naar schatting jaarlijks 1.2 biljoen USD aan economisch verlies door overstromingen tegen 2050. 'Southeast Asia's Coming Climate Crisis', accessed 13 July 2021, <https://www.csis.org/blogs/new-perspectives-asia/southeast-asias-coming-climate-crisis>; "Climate risk and response in Asia," McKinsey Global Institute, November 24, 2020.

23 Gebaseerd op HCSS-ervaring (bijvoorbeeld tijdens rondetafelgesprekken en closed-door discussies) met vertegenwoordigers en wetenschappers uit de regio en Europese beleidsmakers.

24 Gebaseerd op HCSS-ervaring (bijvoorbeeld tijdens rondetafelgesprekken en closed-door discussies) met vertegenwoordigers en wetenschappers uit de regio en Europese beleidsmakers.

25 https://ec.europa.eu/growth/industry/sustainability/corporate-social-responsibility-responsible-business-conduct_en; <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen-imvo> https://ec.europa.eu/growth/industry/sustainability/corporate-social-responsibility-responsible-business-conduct_en; <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationaal-maatschappelijk-verantwoord-ondernemen-imvo>

Het is een open vraag of staten bereid zijn de emissienormen verder te verlagen, vooral nu de economische groei vertraagd is door onder andere Ruslands oorlog in Oekraïne.²⁶ Het is voor de volledig geïndustrialiseerde economieën in Europa en de Verenigde Staten al politiek moeilijk om de prijs van de energietransitie te dragen, omdat dit kan leiden tot inflatie en een vermindering van welvaart. Voor ontwikkelingslanden, zoals in Zuidoost-Azië, wordt het extra pijnlijk om goedkope fossiele energiebronnen links te laten liggen waarover zij beschikken. India heeft onder andere vanwege de honderden miljoenen extreem armen onder de bevolking ervoor gekozen grootschalig goedkope Russische olie in te kopen.

Nederland kan de nadruk leggen op capaciteitsopbouw in de Indo-Pacific om de gevolgen van klimaatverandering te mitigeren. Klimaatadaptatie, bijvoorbeeld het versterken van dijken, het verbeteren van het waterbeheer in dichtbevolkte delta's en het uitbreiden van op voorspellingen gebaseerde actiemechanismen,²⁷ is minder moeilijk te bereiken dan het bewerkstelligen van wereldwijde uitstootvermindering. Daarnaast zijn verscheidene Nederlandse bedrijven koplopers wereldwijd in deze industrieën. Het instrumentarium van Nederland om impact te genereren op dit gebied, bijvoorbeeld door de inzet van BHOS-fondsen en door gebruik te maken van de vliegwielerwerking van ontwikkelingsbank FMO om privaat kapitaal te genereren, is vele malen dieper en breder dan de defensiecapaciteiten. Twee van de tien grootste pensioenfondsen wereldwijd zijn Nederlands. De EU en de VS hebben toegang tot kapitaalmarkten die vele malen groter zijn dan China's middelen.

In het algemeen zou de Nederlandse overheid een meer strategische benadering moeten hebben om met de regio in gesprek te gaan. De benadering kan worden gefaciliteerd door de stroomlijning van de bureaucratie. De *EU Global Gateway* is potentieel een belangrijk instrument. In plaats van afzonderlijke projecten en afspraken is een meer lange-termijn programmatische aanpak noodzakelijk.

Aanbevelingen

Er zijn een aantal wegen voor Nederland om een rol te spelen in de Indo-Pacific op het gebied van klimaat- en milieuveiligheid.

Internationale organisaties en samenwerkingsverbanden

Door ondersteuning te bieden aan mondiale samenwerkingsverbanden die zich richten op klimaat- en milieuveiligheid zoals de *International Maritime Organization* (IMO) (waaronder ook China valt), maar ook aan regionale kaders zoals ASEAN, ASEM en de *Indian Ocean Rim Association* kan Nederland verder een multilaterale orde versterken. Het zou hierbij effectiever zijn om vaste vertegenwoordigers voor de Indo-Pacific sub-regio's te hebben die deze lange termijn dossiers onder hun hoede nemen.

26 China heeft zijn totale aantal kolengestookte elektriciteitscentrales sterk uitgebreid, keurde in februari 2022 nog de bouw van een nieuwe grote kolengestookte elektriciteitscentrale (2GW) goed, zal het gebruik van kolen pas in 2025 verminderen en de uitstoot hoeft pas in 2030 te pieken. <https://www.reuters.com/business/energy/chinas-zhejiang-approves-new-11-blm-coal-fired-power-plant-2022-02-09/><https://www.reuters.com/business/energy/chinas-zhejiang-approves-new-11-blm-coal-fired-power-plant-2022-02-09/> The Republican Party under Trump withdrew from the Paris Climate Agreement entirely and he may return to office in 2024.

27 https://cerf.un.org/sites/default/files/resources/Anticipatory%20Action%20Update_0.pdf

Betrokkenheid van de Nederlandse publieke en private sector

Financiële diplomatie is onderschat als een middel om meer politieke invloed in de regio te verkrijgen. Veel publieke en private partijen in Nederland en andere Europese staten beschikken over enorme ESG-fondsen, hoge technologische expertise en personeel met de vaardigheden die nodig zijn om klimaat- en milieurisico's tegen te gaan.²⁸ Het *Global Gateway*-initiatief van de EU heeft tot doel te concurreren met het Chinese *Belt and Road Initiative* (BRI) door hoogwaardige en betrouwbare hulp te beloven. De BHOS-beleidsnotitie van 2022 verbond Nederlandse ontwikkelingsinitiatieven en handelsbeleid hechter aan Nederlandse strategische doelen, zoals het verminderen van ongewenste strategische afhankelijkheden van voornamelijk autocratieën.

28 Nederland heeft twee van de top 10 grootste pensioenfondsen ter wereld en twee in de top drie van Europa. ABP en PFZW streven beide naar meer commitment om te beleggen in lijn met ESG-normen (Environmental, Social en Governance-normen). <https://www.wtwco.com/en-CH/News/2019/09/top-20-pension-funds-aum-declines-for-first-time-in-seven-years><https://www.wtwco.com/en-CH/News/2019/09/top-20-pension-funds-aum-declines-for-first-time-in-seven-years> Deze pensioenfondsen worden aangevuld door een grote bankensector, waaronder ING Group, ABN AMRO en Triodos bank. De eerste twee hebben een reeks beloften gedaan om hun investeringen in overeenstemming te brengen met de doelstellingen van de Akkoorden van Parijs om de opwarming zo dicht mogelijk bij 1,5°C te houden. Laatstgenoemde zet zich volledig in voor beleggen in lijn met ESG-behoefte. Ondertussen heeft de private en publieke sector expertise van Nederlandse bedrijven zoals Boskalis, Deltares, Herema en Royal IHC en de overheid (bijv. FMO) staten geholpen om klimaat- en milieurisico's over de hele wereld te verminderen.

Beleidsterrein: Maritieme Rechtshandhaving

Het doel van Nederlandse samenwerking met staten in de *Indo-Pacific* op het gebied van maritieme rechtshandhaving is tweeledig. Ten eerste het versterken van de veiligheid van de zeeën tegen dreigingen die uiteenlopen van terrorisme, piraterij, mensensmokkel tot illegale visserij. En ten tweede het versterken van de banden met partners in de regio.

Zaken als piraterij, illegale, niet-gemelde en ongereguleerde visserij (IOO-visserij), gebruik en handel in verdovende middelen en mensenhandel zijn wijdverbreid in de Indo-Pacific. De communicatielijnen over zee die het meest worden getroffen door piraterij zijn de Zuid-Chinese Zee en de Straat van Singapore.²⁹ Hoewel IOO-visserij een wereldwijd probleem is, treft het staten in de regio onevenredig omdat 75% van 's werelds zeevruchten in de regio wordt geproduceerd.³⁰ Het gebruik van en de handel in verdovende middelen heeft een sterke maritieme dimensie in de regio.³¹ Mensenhandel komt ook vaak voor in de *Indo-Pacific* regio.³² Staten als Indonesië, Thailand, Maleisië, de Filippijnen en Vietnam hebben de grootste behoefte aan uitbreiding van de maritieme rechtshandhaving capaciteiten.³³ Veel staten in Zuidoost-Azië hebben eerder behoefte aan capaciteitsopbouw binnen rechtsbescherming dan aan langdurige aanwezigheid van Europese marines in hun regio.

29 In Azië werden in 2020 97 piraterij- en gewapende overvallen op schepen gemeld. Hoewel dit nog steeds onder het recente record van 203 incidenten ligt, is dit in 2015 nog steeds een stijging van 17% ten opzichte van het voorgaande jaar en het derde jaar op rij met een toename. "Piracy and Armed Robbery Against Ships in Asia Annual Report," Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia, 2020.

30 De regio verliest ongeveer 5 miljard USD jaarlijks als gevolg van IOO. 'Asia-Pacific Revenues and Livelihoods Threatened as Billions Lost Annually to Illegal, Unreported, Unregulated Fishing – UN FAO', accessed 12 July 2021, <http://www.fao.org/asiapacific/news/detail-events/en/c/1196430/>.

31 Over het algemeen stond Azië op de eerste plaats wat betreft drugsgebruikers in 2018, met naar schatting 80 miljoen, en op de eerste plaats in het verwachte drugsgebruik in 2030, met 86 miljoen. In termen van inbeslagnames van amfetamine-achtige stimulerende middelen (ATS) per regio in de periode 2015-2019, stonden Oost- en Zuidoost-Azië op de tweede plaats met 466.364 kg, alleen achter Noord-Amerika. 'World Drug Report 2021', United Nations : Office on Drugs and Crime, accessed 12 July 2021, <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/wdr2021.html>; Methamfetaminen vormen de grootste uitdaging voor de anti-narcotica-inspanningen in de regio. In 2020 werd 169 ton methamfetamine in beslag genomen, een nieuw record voor de regio. Vijf staten, Cambodja, Laos PDR, Myanmar, Thailand en Vietnam, waren goed voor 71% van de inbeslagnames. '2021 Regional Synthetic Drugs in East and Southeast Asia', United Nations : Office on Drugs and Crime, accessed 12 July 2021, <http://www.unodc.org/unodc/en/scientists/2021-regional-synthetic-drugs-in-east-and-southeast-asia.html>.

32 Op het gebied van mensenhandel werden in 2018 13.613 slachtoffers ontdekt in Zuid-Azië, Oost-Azië en de Stille Oceaan – meer dan in enige andere regio. "Global Report on Trafficking in Persons 2020," United Nations Office on Drugs and Crime.

33 Van Hooft, Girardi, and Sweijs, "Guarding the Maritime Commons: What Role for Europe?," sec. 3.1.

Kosten, risico's, en keuzes

De kosten voor een grotere Europese rol zijn in zekere zin beperkter dan in de eerdere twee beleidsterreinen. Zoals opgemerkt worstelen staten als Indonesië, Thailand, Maleisië, en de Filippijnen worstelen met maritieme wethandhavingproblemen. Het helpen van de gedeeltelijke democratieën of autocratieën in de regio bij de rechtshandhaving op zee gaat echter niet zonder ethische en mensenrechten-gerelateerde risico's. Dit zijn dan ook staten die in het eerdere rapport zijn gecategoriseerd als “gemengd” in termen van zowel strategische relevantie, als affiniteit voor Europese waarden.

Maritieme rechtshandhaving is een belangrijk terrein om samenwerking met regionale staten te versterken. Het is ook complementair aan het onderhouden en verstevigen van een multilaterale maritieme rechtsorde. Verschillende rechtshandhavingsvragen kunnen meer directe actie vereisen; zo kunnen acties tegen piraterij minder snel leiden tot betrokkenheid bij binnenlandse politiek dan het bestrijden van verdovende middelen (hoewel er inherente overlap bestaat). Er kan door de Nederlandse overheid meer geïnvesteerd worden in regionale initiatieven als ReCAAP. Het is belangrijk dat de Nederlandse aanwezigheid daarin wordt doorgezet – en verder wordt uitgebreid.

Aanbevelingen

Nederland zou zich moeten richten op regionale organisaties die zich bezighouden met maritieme veiligheidsvraagstukken. Deze omvatten de *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN), met name de ASEAN-EU-vergaderingen, de *Asia-Europe Meeting* (ASEM), het initiatief voor *Enhancing Security Cooperation in and with Asia* (ESIWA), alsmede de *Critical Maritime Routes program for the Wider Indian Ocean* (CRIMARIO) van de EU. Bovendien heeft Nederland via de EU veel expertise in een aantal van de werkgebieden van UNCLOS, bijvoorbeeld als het gaat om visserijgeschillen, waaronder Exclusieve Economische Zone (EEZ)-gerelateerde kwesties.³⁴ Ook werkt Europa via agentschappen zoals Interpol en het Bureau van de Verenigde Naties voor drugs en misdaad om de maritieme veiligheid wereldwijd te waarborgen. Hoewel de reikwijdte van deze twee organisaties breed en gevarieerd is, dragen ze ook bij aan de strijd tegen mensenhandel en smokkel van verdovende middelen in de *Indo-Pacific*-regio.³⁵ Terwijl alleen Frankrijk Europees lid is van het *Indian Ocean Naval Symposium* (IONS), heeft Nederland de status van waarnemer bij IONS.³⁶ Nederland, Noorwegen, Denemarken, het VK en Duitsland zijn ook verdragsluitende partijen van de *Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia* (ReCAAP), evenals China en de VS.³⁷

Er zijn aanvullende institutionele mogelijkheden om samen te werken op het gebied van wetshandhaving. Zo zou een actievere deelname van Nederland in de *cooperative arrangements* van ReCAAP deuren openen in de regio. Zo organiseert en bezoekt RECAAP, waaraan

34 Esa Paasivirta, 'The European Union and the United Nations Convention on the Law of the Sea', *Fordham International Law Journal* 38, no. 4 (1 August 2015): 1045, <https://ir.lawnet.fordham.edu/ilj/vol38/iss4/5>.

35 "INTERPOL The International Criminal Police Organization," accessed October 28, 2021, <https://www.interpol.int/>; "United Nations Office on Drugs and Crime," United Nations: Office on Drugs and Crime, accessed October 28, 2021, [//www.unodc.org/unodc/en/index.html](https://www.unodc.org/unodc/en/index.html).

36 "Welcome to Indian Ocean Naval Symposium," *Indian Ocean Naval Symposium*, accessed October 28, 2021, <https://www.ions.global/>. Andere waarnemersstaten zijn Italië, Duitsland en Spanje, maar ook China.

37 "Combating Piracy at Sea, Maritime Piracy, Sea Piracy," accessed October 28, 2021, <https://www.recaap.org/>.

Nederland deelneemt, een veelheid aan evenementen. Voorbeelden hiervan zijn de organisatie van dialogen, lezingen en conferenties met de maritieme transportsector en maritieme trainingscentra en universiteiten. Zo organiseer REcAAP de *Piracy and Sea Robbery Conference* in april 2023 tijdens de Singapore Maritime Week. Daarnaast organiseert REcAAP ronde tafels en nautische fora. Nederland kan het voortouw nemen om, samen met experts, aan één van de bovenstaande events een bijdrage te leveren. Tenslotte is REcAAP nauw aangesloten bij partnerorganisaties zoals INTERPOL, de World Maritime University, BIMCO, een internationale scheepvaartorganisatie en de Rajaratnam School of International Studies (RSIS). Ook geeft deelname in REcAAP toegang tot internationale en regionale meetings over maritieme veiligheid (zowel security als safety), zoals de *ASEAN Maritime Forum and Expanded ASEAN Maritime Forum (AMF/EAMF)*, *Asia-Pacific Heads of Maritime Safety Agencies (APHoMSA)* en de *Galle Dialogue* over internationale maritieme veiligheid georganiseerd door Sri Lanka. Deelname aan deze meetings kan het belang wat Nederland hecht aan de regio benadrukken.

Daarnaast is het *Information Fusion Centre* in Singapore, een regionaal maritieme veiligheidscentrum wat informatiedeling in het maritieme domein faciliteert, een belangrijk informatieknoppunt voor maritieme veiligheid in de hele Indo-Pacific. Om deze reden heeft de EU vanaf 2022 zijn eerste liaison bij deze organisatie geplaatst. Het intensiveren van contacten, via deze liaison, met dit centrum is ook een belangrijke stap.

Conclusie

Nederland heeft een aantal belangrijke sterke punten op het gebied van instituties die het in de regio kan en moet gebruiken op het gebied van (1) bescherming van de multilaterale maritieme rechtsorde; (2) klimaat- en milieuveiligheid; en (3) maritieme rechtshandhaving. Samenwerken aan deze vraagstukken kan de multilaterale rechtsorde in de regio versterken. Een grotere politieke, diplomatieke, militaire, en economische aanwezigheid bevestigt ook het belang dat Nederland en andere Europese staten hechten aan het vrij, veilig en open te houden van de *Indo-Pacific*. Om bij te dragen aan klimaat- en milieuveiligheid, en in mindere mate aan rechtshandhaving, kan Nederland ook gebruik maken de relevante publieke en private middelen en vaardigheden.

Toch blijft de aanwezigheid van de Nederlandse marine, hoewel risicovol en slechts in beperkte mate mogelijk, een zeer krachtig want kostbaar signaal van het Nederlandse belang in de regio en de waarde die Nederland samen met Europese en Indo-Pacific partners hecht aan de multilaterale maritieme rechtsorde. Juist daarom moeten de timing en de doeleinden van maritieme reizen sterker worden afgestemd op andere doeleinden die in de regio worden nagestreefd of op diplomatieke betrekkingen die moeten worden uitgediept. Het integreren van Nederlandse diplomatieke, economische en militaire middelen, naast Europese en regionale partners, bij het opereren in de *Indo-Pacific* is dus van essentieel belang. Hierbij is meer coördinatie tussen de Ministeries van Buitenlandse Zaken, Economische Zaken, en Defensie vereist, en zou gedacht moeten worden aan Nederlandse vertegenwoordigers die de verantwoordelijkheid nemen voor meerdere dossiers in specifieke *Indo-Pacific* sub-regio's. Nederlandse vertegenwoordiging met meer senioriteit kan zo Nederlandse belangen zichtbaarder maken en de coherentie van de verschillende beleidsinstrumenten vergroten. Deze beschouwing kunnen samengevat worden als:

- 1.** Ondersteun actief Europees maritiem beleid dat de internationale rechtsorde ondersteunt, inclusief door maritieme uitzendingen, maar besef dat Nederlandse militaire capaciteit zeer beperkt is.
- 2.** Smeed Europese coalities met strategische bondgenoten zoals Frankrijk en Duitsland en binnen de EU.
- 3.** Hanteer maatwerk voor de verschillende subregio's.
- 4.** Ga voor een "geïntegreerde aanpak" waarbij economische, politieke, en militaire middelen bij elkaar gebracht worden.
- 5.** Versterk de rol van een Nederlandse Gezant aan voor de *Indo-Pacific* die de verschillende Nederlandse activiteiten en politieke, diplomatieke, economische, en militaire beleidsmaatregelen bij elkaar brengt.

Gezien het niet-afnemende belang van de *Indo-Pacific* regio is een programmatisch, lange-termijn perspectief noodzakelijk.

The Hague Centre
for Strategic Studies

HCSS

Lange Voorhout 1
2514 EA Hague

Follow us on social media:

@hcssnl

The Hague Centre for Strategic Studies

Email: info@hcss.nl

Website: www.hcss.nl